04. וירא. (מלכים ב ד)

א. וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר עַבְדְּךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה בָּא לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים:

בְּנֵי הַנְּבִיאִים: לא בנים אלא תלמידים. ביטוי זה דומה לכותרת מסכת 'אבות'. הרב מתייחס לתלמידו כבנו.

ב. וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה־יֶּשׁ־לָכִי בַּבָּיִת וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם־אָסוּךְ שָׁמֶן:

ג. וַיֹּאמֶר לְכִי שַׁאֲלִי־לָךְ כֵּלִים מִן־הַחוּץ מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִךְ כֵּלִים רֵקִים אַל־תַּמְעִיטִי:

לפי הכתיב: **שְׁכֵנָיְכִי:** צורה פיוטית של המילה. מוצאים אותה פעמים רבות בתהלים (לדוג' קג 3: הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלֻאָיְכִי).

כֵּלִים רֵקִים אַל תַּמְעִיטִי: את כל הכלים שתמצאי.

ד. וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בַּעֲדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ עַל כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תַּסִּיעִי:

וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת: רש"י: כבוד הנס הוא לבא בהצנע:

וְיָצַקְתְּ עַל כָּל הַכֵּלִים: או בכל הכלים. על במשמעות אֶל.

ה. וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ וּבְעַד בָּנֶיהָ הֵם מַגִּשִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מיצקת **מוֹצָקֶת:**

ו. וַיְהִי| כִּמְלֹאת הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כֶּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן:

וַתֹּאמֶר אֶל בְּנָהּ: אחד מבניה (לפי פס' א) או בנה הבכור. לא מובא אם הוא הבן שהנושה בא לקחת?

ז. וַתָּבֹא וַתַּגֶּד לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מִכְרִי אֶת־הַשָּׁמֶן וְשַׁלְּמִי אֶת־נשיכי נִשְׁיֵךְ וְאַתְּ בניכי **וּבָנַיִךְ תִּחְיִי בַּנּוֹתָר:**

ח. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבָר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ יָסֻר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לָחֶם:

וַיְהִי הַיּוֹם: ה"א הידיעה זו שייכת לביטוי מקובל, 'באותו יום' שקרה מה שיתרחש מיד ... (כנ"ל בפס' יא ו-יח)

אֶל שׁוּנֵם: הכנסת אורחים של השונמית דומה לזו של אברהם אבינו ולוט בפרשת וירא ומצדיקה את בחירת ההפטרה. (כמובן אין זו השונמית של מגילת שיר השירים, למרות שיתכן שתיהן היו מ'שונם').

ט. וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד:

י. נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לּוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה:

יא. וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל־הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה:

וַיָּסַר: הפעיל במקום **וַיָּסָר** קל. יוצא מן הכלל.

יב. וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו:

גֵּחֲזִי: שם זה מזכיר שמו של ירושלים: (ישעי' כב 1, 5): גֵּיא חִזָּיוֹן (עמק הנבואה)

יג. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ| אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ לְדַבֵּר־ לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת:

הִנֵּה חָרַדְתְּ אֵלֵינוּ: צורת הרבים זו היא ביטוי של ענווה אם מדובר על אלישע וגחזי, או צורה פיוטית אם מדובר באלישע לבדו.

הִנֵּה חָרַדְתְּ אֵלֵינוּ: לפי ההקשר 'עשית רבות עבורנו', אבל בהבנה הראשונה 'להיות בבהלה', 'לרעוד'.

יד. וַיֹּאמֶר וּמֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אֲבָל בֵּן אֵין־לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן:

וַיֹּאמֶר: אלישע לגחזי אחרי שהביא לו את תשובת השונמית. אלישע הנביא פונה אך ורק לאישה ולא לבעלה כי הבין שהכנסת האורחים היא יוזמתה ולא של בעלה.

וְאִישָׁהּ זָקֵן: גיל האישה אינו מוזכר. אבל בפס' טז, מובן שגם היא חדלה לה אורח כנשים.

טו. וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפָּתַח:

טז. וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אתי אַתְּ חֹבֶקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר אַל־אֲדֹנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ:

וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה: במילים האלה, פנה המלאך לאברהם אבינו בפרשת וירא (יח 10: וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ ...)

אַתְּ חֹבֶקֶת בֵּן: הוא חבקוק הנביא מלשון חֹבֶקֶת (זוהר, שמות מד/ב).

אַל תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ: רש"י: ... בבקשה ממך, אל תתן לי אלא בן של קיימא.

יז. וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע:

יח. וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֶל־הַקֹּצְרִים:

יט. וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי| רֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ:

כ. וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל־בִּרְכֶּיהָ עַד־הַצָּהֳרַיִם וַיָּמֹת:

כא. וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא:

כב. וַתִּקְרָא אֶל־אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָא לִי אֶחָד מִן־הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתֹנֹת וְאָרוּצָה עַד־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה:

כג. וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ אתי אַתְּ הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם[1]:

לֹא חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת: אין חיוב היום ללכת אליו.

---

[1] קהילות ספרדיות מסיימות כאן, כי אמצע היחידה כי המילה 'שלום' היא סימן טוב. כך פסק בעל השולחן ערוך בהגה: (שו"ע או"ח סי' קלח ס"א): ויכוין שיתחיל תמיד לקרוא בדבר טוב, ויסיים בדבר טוב. גם הרמב"ם בפירושו על המשנה (סוף משנה ידיים): ולפי שזכר הפסוק, אינו מאושר שיחתום מסכתא מן המסכתות בהכחשת כופר לגבורה, אבל באמונה בו.

מסופר על הרב אריה לוין שנהג ללמוד עם אשתו את הפטרת השבוע בליל שבת.

פעם, הרב שאל:

- איני מבין מדוע אחינו הספרדים מפסיקים כאן באמצע המתח כשאין יודעים עדיין מה יקרה עם הילד? מדוע אינם ממשיכים בכדי לשמוע את הסוף הטוב של הסיפור ואת מה שנראה כעיקר, המופת הגדול של אלישע הנביא?
- אשתו ענתה לו: זאת משום שהספרדים הנם בעלי אמונה פשוטה ומבינים כי אם הלכה האישה לנביא, זה כבר סוף טוב, בוודאי שהנביא יעזור לה. אבל האשכנזים ספקנים הם ורוצים לראות את הנס בעיניים, אין להם את האמונה הפשוטה שיש לספרדים.

למחרת, הרב הזכיר בדרשתו את הערת אשתו ...

חֹדֶשׁ: ראש חודש. כך גם בש״א כ 18 : וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ (ולא ראש חודש).

כד. וַתֵּחָבֵשׁ הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָהּ נְהַג וָלֵךְ אַל־תַּעְצַר־לִי לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי לָךְ׃

כה. וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הָלָז׃

הַלָּז: הלזו, כמו ביחזק׳ לו 35 : הָאָרֶץ הַלָּזוּ.

כו. עַתָּה רֻוץ־נָא לִקְרָאתָהּ וֱאֶמַר־לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיֶּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃

וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם: תשובה עצובה המשתמעת לשתי פנים.

כז. וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הָהָר וַתַּחֲזֶק בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֶּה־לָהּ כִּי־נַפְשָׁהּ מָרָה־לָהּ וַיקֹוָק הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי׃

כח. וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי בֵן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי׃

אמרה בפס׳ טז אַל תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ ועכשיו **לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי** אבל אכזבה זו הרבה יותר כואבת.

כט. וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי־תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי־יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל־פְּנֵי הַנָּעַר׃

ל. וַתֹּאמֶר אֶם הַנַּעַר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ׃

חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ: ס׳ מורה הנבוכים א, סח : ״... היותו אחד לבדו לא יצורף אליו דבר אחר, ר״ל שאין דבר קדמון זולתו. ולזה יאמר חַי ה׳ (כלומר הקב״ה הוא החיים עצמם כמו שהוא הצדק המוחלט, החכמה המוחלטת, הגבורה המוחלטת) ולא יאמר חֵי ה״ כי הנבראים הם גוף וחיים יחד, לכן במקרה הזה מתאים לומר חַי בסמיכות.

לא. וְגֵחֲזִי עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּשְׁעֶנֶת עַל־פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קֹול וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר׃

וְאֵין קָשֶׁב: אין סימן חיים.

לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר: המוות דומה לשינה (מס׳ ברכות נז/ב : שינה אחד משישים למיתה).

לב. וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבַּיְתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל־מִטָּתוֹ׃

עַל מִטָּתוֹ: של אלישע (פס׳ כא).

לג. וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה׃

לד. וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל־הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל־פִּיו וְעֵינָיו עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיֶּחֱם בְּשַׂר הַיֶּלֶד׃

וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וְכַפָּיו עַל כַּפָּו [כַּפָּיו]: יש מי שטוען שהוא ביצע עליו הנשמה מלאכותית אבל הילד מת (פס׳ כב ו-לב). אין כאן אלא נס עצום!

כתב רד״ק : אפשר גם כן להנשים על הנער לחממו בחום הטבעי היוצא מפיו ומעיניו כי <u>רוב הנסים נעשים עם מעט תחבולה מדרך העולם</u> :

לה. וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיְזוֹרֶר הַנַּעַר עַד־שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת־עֵינָיו׃

לו. וַיִּקְרָא אֶל־גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל־הַשֻּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאֶהָ וַתָּבֹוא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בְנֵךְ׃

לז. וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת־בְּנָהּ וַתֵּצֵא׃